

Hutkai Zsuzsanna*

Uniós támogatások Magyarországon harminc év távlatából

Több mint harminc év telt el azóta, hogy az első uniós támogatások révén Magyarország számára új lehetőség nyílt arra, hogy társadalmát, területeit, gazdaságát fejlessze, és ahol szükségesnek ítélte, ott megkezdje és biztosítsa a felzárkózást. Ebben a harminc évben a kisebb-nagyobb ciklikusság mellett két, az egész világgazdaságot megrázó és sarkából kifordító esemény történt: a 2008-as pénzügyi, gazdasági világválság és a 2019-ben kibontakozó Covid-fertőzés okozta vilájárvány, amelyek teljes szemléletváltásra készítettek és készítenek a döntéshozókat. A számos változás mellett ugyanakkor a fejlesztéspolitika iránt érdeklődőkben felmerülhet a kérdés, mi változott e harminc év alatt: hogyan alakult a források felhasználásának célrendszere, milyen eredményeket tud Magyarország felmutatni? A tanulmány célja, hogy pillanatképet adjon az uniós fejlesztések fő irányvonalairól, valamint az egyes fejlesztési periódusok forrásfelhasználásának alakulásáról.

Az uniós források felhasználása, a támogatások hasznosulásának mérése

A regionális politika az Európai Unió (EU) belső fejlesztési politikája, a közösségi politikák egyike. Már 1957-ben, a Római Szerződésben rávilágítottak arra, hogy a nyugat-európai integráció nem valósulhat meg a regionális különbségek csökkentése nélkül, mivel az akadályozná a négy szabadságelv megvalósulását, azaz az áruk, a szolgáltatások, a tőke és a munkaerő szabad áramlását. Ekkor a regionális kérdések még nem kaptak jelentős szerepet a közösségi politikák között, mivel úgy vélték, hogy a szabadságelvek következtében megvalósuló gazdasági kiegyenlítődés majd csökkenti a területi egyenlőtlenségeket is. A regionális politika a különböző szempontok szerint – természetföldrajzi, gazdasági, társadalmi, kulturális stb. –, földrajzilag körülhatárolható területegységek (régiók) között meglévő fejlettségi különbségek mérséklésére irányul. A strukturális politika

* Adjunktus (Nemzeti Közszerológati Egyetem Államtudományi és Nemzetközi Tanulmányok Kar).

ezenkívül az egyéb, térségi szinten megjelenő strukturális problémák, például a munkanélküliség, az ágazati szerkezet egyoldalúságának kezelését és a regionális együttműködést is szolgálja.¹ A kohéziós politika az európai szintű szolidaritást támogatja, amely számos, különféle projekt kapcsán valósul meg.

Az uniós forrásfelhasználás, a felzárkózás, a fejlesztéspolitika kialakításához minden ország számára alapvető keretet adnak az egyes fejlesztési periódusok uniós irányelvei. Ezekre alapozva az adott ország felelőssége, hogy olyan fejlesztési programokat alakítson ki és támogasson, amelyeket elsősorban saját gazdasági, társadalmi, területi adottságai, lehetőségei és elképzelései határoznak meg, és amelyek révén a megcélzott területeken előrelépést, eredményeket tud felmutatni. Természetesen a fejlődés és a fejlettség összetett jelenség; sokdimenziós, aminek hátterében az áll, hogy a fejlettségnek sok tényezője, egymásba át nem vihető eleme van, illetve sokmutatós, ami abból ered, hogy az egyes dimenziók javarészt nem írhatók le egyetlen mutatószámmal, több módon is mérhetők, ami mérési nehézségekhez is vezet.²

Az elmúlt évtizedben, elsősorban a globalizációs folyamatok következtében, a gazdaság és a társadalom térbeli működése megváltozott, aminek hatására átalakultak a régiók, térségek gazdasági fejlődésével és növekedésével, a gazdaságfejlesztéssel és a területi politikával kapcsolatos korábbi álláspontok is. A regionális gazdasági növekedést magyarázó közgazdasági irányzatok megújulása a globalizáció felerősödésének egyik következménye.³ A konvergencia fogalma a regionális tudományban kiemelkedő szerepet kap, mivel az EU egyik célja a régiók közötti fejlettségi különbségek csökkentése, az egyes régiók átlaghoz való felzárkóztatása – ezekhez biztosít jelentős forrásokat a fejlesztési periódusokban. A konvergencia azonban nem alakul ki önmagától, így alapvető kérdés, hogy a kohéziós politika be tud-e, és ha igen, milyen mértékben tud beavatkozni a régiók fejlődésébe.

Az Unió regionális politikája mellett szól, hogy a gazdasági integrációból eredő előnyök elosztásához aktív eszközökre van szükség.⁴ A Strukturális és Kohéziós Politikai Igazgatóság égisze alatt megjelent tanulmány a struk-

¹ Perger Éva: Területfejlesztés. In Szigeti Ernő (szerk.): *Terület- és településfejlesztési ismeretek*. Budapest, Magyar Közigazgatási Intézet, 2006. 7–38.

² Nemes Nagy József: *Terek, helyek, régiók. A regionális tudomány alapjai*. Budapest, Akadémiai Kiadó, 2009. 296–297.

³ Roberta Capello – Peter Nijkamp: Introduction: Regional Growth and Development Theories in the Twenty-First Century, Recent Theoretical Advances and Future Challenges. In Roberta Capello – Peter Nijkamp (szerk.): *Handbook of Regional Growth and Development Theories*. Cheltenham, Edward Elgar, 2009. 1–16.

⁴ Kengyel Ákos: Integrációs politikák – a Gazdasági Unió alapjai. B.II. fejezet. In Palánkai Tibor (szerk.): *Az európai integráció gazdaságtana*. Budapest, Aula, 2004.

turális és a kohéziós politikák gazdasági megtérülését elemezve rámutat,⁵ hogy a kedvezményezett országokban a gazdasági haszon mind a végrehajtott időszakában, mind hosszú távon pozitív. Azonban egyre több kritikai hangvételű tanulmány is született, amelyek szerint a strukturális politika inkább tekinthető jövedelemelosztási, mint fejlesztéspolitikának, illetve rámutatnak a konvergencia elmaradására, a kohéziós politika hatástalanságára, a fejlesztéspolitika eredménytelenségére, arra, hogy az integráció ellenére a különbségek nem mutatnak csökkenést.

Ugo Fratesi és Andrés Rodríguez-Pose azt is bemutatták, hogy azoknak a régióknak a többsége, ahol a GDP kisebb, mint az EU-átlag 75%-a, az 1989-es strukturális reformokat követően sem tudott felzárkózni. A sikertelenség oka szerintük az EU nem megfelelő, kiegyensúlyozatlan támogatási politikája, amely a források nagy részét a fizikai infrastruktúra és a környezetvédelem beruházásaira irányozta.⁶ A regionális konvergencia hiányát sokan az európai regionális politika elhibázott voltával hozták összefüggésbe, mások viszont azzal érveltek, hogy a gazdasági integráció mélyülése a fejlettségi különbségek sokkal jelentősebb növekedését eredményezte volna a regionális fejlesztéspolitika beavatkozásainak elmaradása esetén.⁷

A konvergenciához és a mérési modellekhez szintén számos elmélet és kritika kapcsolódik, amelyek rámutatnak a forrásfelhasználás és a konvergencia megítélésének és mérésének elméleti és gyakorlati nehézségeire, amelyek ellenére mégis alapvető, hogy a forrásfelhasználások eredményeit számontartsuk. Erre minden fejlesztési periódust követően érdemes építkezni, mivel a hatékony hazai uniós forrásfelhasználás megalapozásához elengedhetetlen az átfogó hatáselemzés, amely részletesen bemutatja a támogatási időszak hazai eredményességét, megállapításait és következtetéseivel támogatva a következő fejlesztési periódus kialakítását.

⁵ John Bradley – Gerhard Untiedt – Janusz Zaleski: *The Economic Return of Cohesion Expenditure for Member States*. Report for the European Parliament, Policy Department B: Structural and Cohesion Policies. 2009, PE 419.106.

⁶ Andrés Rodríguez-Pose – Ugo Fratesi: *Unbalanced Development Strategies and the Lack of Regional Convergence in the EU*. Paper Presented to the 2002 ERSA Congress, Dortmund, August 27–31, 2002, <http://econpapers.repec.org/paper/wiwwiwsa/ersa02p415.htm>

⁷ Ben Gardiner – Ron Martin – Peter Tyler: *Competitiveness, Productivity and Economic Growth across the European Regions*. European Regional Science Association Series ERSA Conference Papers No. ersa04p333, 2004, <https://tinyurl.com/mpae8dkf>

Az Unió kapujában – az előcsatlakozási alapok

Az Európai Unióba belépni kívánó országok, köztük Magyarország számára három előcsatlakozási program biztosított lehetőséget a csatlakozásra való felkészülésre: az ISPA (Instrument for structural policies for pre-accession), a SAPARD (Special accession programme for agriculture and rural development) és a PHARE (Poland and Hungary Assistance for restructuring of their economies). Az ISPA a csatlakozás előtti strukturális politika eszközeként a környezetvédelmi és a közlekedési projektek megvalósítását támogatta, a SAPARD a fenntartható mezőgazdaság- és vidékfejlesztés számára biztosított támogatást. Az 1989-ben elindított PHARE program eredeti célja az volt, hogy támogatást nyújtson a politikai demokrácia megszilárdításához és a piaci átalakulásokhoz szükséges szakemberek képzéséhez, valamint új intézmények kiépítéséhez. Idővel a program, céljait tekintve, megváltozott: 1995-től nagyobb hangsúlyt kaptak a pénzügyi és a beruházási támogatások, a környezetvédelem és a privatizáció, 1998-tól a támogatásban részesülő országokban a teljes jogú EU-tagság elnyeréséhez szükséges feltételek kialakítását segítette, 2000-től pedig a gazdasági és a szociális kohézió támogatására összpontosított. A PHARE a strukturális, az ISPA a kohéziós, a SAPARD pedig a mezőgazdasági alapok előfutára volt.

A PHARE-programok fejlesztései az intézményfejlesztési, a társintézményi (*twinning*) programok, a beruházási, a gazdasági és a szociális kohézió erősítését célzó programok, a nemzetközi programok, a határ menti együttműködés program és a Közösségi Programok voltak. Magyarország 1990 és 2003 között a PHARE-támogatásra vonatkozóan összesen közel 1,487 milliárd euró értékben kötött pénzügyi megállapodásokat. Az utolsó szerződéskötési határidőig, azaz 2005. november 30-ig ebből közel 1,42 milliárd euróra lett aláírt szerződés, amely mintegy 200 ágazati és területfejlesztési program megvalósítását finanszírozta, támogatva hazánkat abban, hogy megkezdje gazdasági és társadalmi berendezkedésének hozzáillesztését az EU-hoz, és felkészítette az országot a teljes jogú tagság biztosította nagyobb források felhasználására.⁸

⁸ Ernst Gabriella: *Nagy Phare könyv. Másfél évtizede az EU-val*. Budapest, magánkiadás, 2007.

A 2004–2006-os fejlesztési periódus

A Nemzeti fejlesztési terv célja az volt, hogy a 2004 és 2006 közötti időszakra kijelölje Magyarország uniós alapokból támogatható fejlesztéspolitikai célkitűzéseit és prioritásait. E programozási időszakban olyan fejlesztések megvalósítását kívánták előmozdítani, amelyek – igazodva az EU-s prioritásokhoz – a GDP növekedését és a foglalkoztatás bővülését is szolgálta. A fejlesztési terv hosszú távú célja az EU gazdasági és társadalmi fejlettségi szintjéhez való konvergencia megteremtése volt, és az ezt lehetővé tevő specifikus célok között a versenykéesebb gazdaság, a humán erőforrások fejlesztése, a jobb minőségű környezet és alap-infrastruktúra, illetve a kiegyensúlyozottabb területi fejlődés elősegítése szerepelt. Az első fejlesztési periódusban a fejlesztési tervnek öt operatív programja volt.

Az Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program a mezőgazdaság modernizálásának és hatékonyabbá tételének megvalósítását tűzte ki célul a termelési technológiák és a termékfeldolgozás fejlesztése által. A program további céljai között szerepelt a vidék fejlesztése, a jövedelemszerzési lehetőségek biztosítása a vidéki térségek lakossága számára, a vidéki infrastruktúra és szolgáltatások fejlesztése, a vidék kulturális örökségének védelme, a mezőgazdasági termelés és az élelmiszer-feldolgozás versenyképességének javítása, a mezőgazdaság környezetbarát fejlesztése, a földhasználat racionalizálása és a vidék felzárkóztatásának elősegítése. A program beavatkozási és fejlesztési forrásainak fókuszában a következő területek álltak: a versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mezőgazdaságban, az élelmiszer-feldolgozás modernizációja, valamint a vidéki térségek fejlesztése.

A Gazdaság és Vidékfejlesztés Operatív Program alapvető célja a gazdaság versenyképességének növelése volt, a középtávú célok között szerepelt a tudásalapú gazdaság kialakítása az innováció és a technológiai fejlesztés előtérbe állításával, a hálózatépítés, az együttműködések, az integráció és a vállalatközi kapcsolatok előmozdítása, az olyan regionális központok kialakulásának elősegítése, amelyek súlyuknál fogva növekedési pólusokként hatnak és agglomerációs előnyöket érhetnek el, valamint a menedzsment, a vállalatvezetés színvonalának javítása a gazdaság minden szintjén, különös tekintettel a kis- és középvállalkozásokra. A program beavatkozási, fejlesztési forrásai a beruházásösztönzés, a kis- és középvállalkozások fejlesztése, a kutatás-fejlesztés és innováció, valamint az információs társadalom és a gazdaságfejlesztés területére irányultak.

A Humánerőforrás Fejlesztés Operatív Program alapvető célja a magasabb szintű foglalkoztatás és a humán kapacitások fejlesztése volt, középtávú céljai között a foglalkoztatási szint emelése, a munkaerő versenyképességének javítása és a társadalmi beilleszkedés elősegítése szerepelt. A program beavatkozási, fejlesztési forrásai az aktív munkaerőpiaci politikák, az élethosszig tartó tanulás és alkalmazkodóképesség, valamint az oktatási, szociális és egészségügyi infrastruktúra fejlesztését támogatták.

A Környezetvédelmi és Infrastruktúra Operatív Program, a Kohéziós Alapból történő fejlesztésekkel összhangban, a környezetvédelmi és a közlekedés-infrastrukturális beruházások megvalósítását tűzte ki célul, a hátrányos helyzetű térségek telekommunikációs infrastruktúrájának javítását, illetve az egészségügy infrastrukturális fejlesztését. A program alapvető célja a környezetbarát fejlesztések elősegítése volt, középtávú céljai között a környezet állapotának javítása a fenntartható fejlődés elősegítésével, a környezet- és természetvédelmi fejlesztések által, valamint a környezetkímélő közlekedési infrastruktúra fejlesztése és az elérhetőségi mutatók javítása szerepeltek.

A Regionális Operatív Program alapvető célja a kiegyensúlyozott területi fejlődés, az Unió fő fejlesztési területi egységeinek számító régiók fejlesztése, a gazdasági környezet javítása volt, valamint a turizmus támogatása egyes infrastrukturális fejlesztések által, az integrált térség- és településfejlesztés, a régiók emberi erőforrásainak és tudásállományának javítása, és környezetgazdálkodásuk fejlesztése úgy, hogy az általánosan szükséges fejlesztéseket kiegészítve figyelembe vegye a régióként eltérő igényeket. A program középtávú célkitűzései között szerepelt a társadalmi és a gazdasági szempontból elmaradott térségek gazdasági potenciáljának erősítése, a természeti értékek és a kulturális örökség gazdasági, turisztikai célú hasznosítása, a vonzó települési környezet kialakítása, valamint a megújulásra képes helyi társadalom megteremtése. Beavatkozási, fejlesztési forrásai a következő területekre irányultak: a turisztikai potenciál elősegítése a régiókban, térségi infrastruktúra és települési környezet fejlesztése, a humán-erőforrás-fejlesztés regionális dimenziójának erősítése.

A 2004–2006 közötti fejlesztési periódus forrásfelhasználására vonatkozó adatokat országos szinten, a Nemzeti fejlesztési terv (NFT) forrásai felhasználásának keretét, a leszerződött és kifizetett támogatások arányát az egyes operatív programok, prioritások vonatkozásában az 1. táblázat szemlélteti.

1. táblázat. Az NFT pénzügyi keretek felhasználásának állása, 2010. február

Prioritás / finanszírozó alap / operatív program	Keret (255 Ft/euró) (Mrd Ft)	Leszerződött (százalék)	Kifizetett támogatás (százalék)
A versenyképes alapanyag-termelés megalapozása a mező- gazdaságban	61,5	107%	105%
A mezőgazdasági termékek feldolgozásának és értékesíté- sének fejlesztése	15,1	95%	93%
Vidéki térség fejlesztése	27	105%	101%
Technikai segítségnyújtás	2,7	102%	103%
Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program	106,3	105%	102%
Beruházásösztönzés	35,6	104%	101%
Kis- és középvállalkozások fejlesztése	43,4	93%	91%
Kutatás-fejlesztés, innováció	34,5	106%	102%
Információtársadalom- és gazdaságfejlesztés	32,3	107%	106%
Technikai segítségnyújtás	5,8	117%	99%
Gazdasági Versenyképesség Operatív Program	151,7	102%	99%
Aktív munkaerőpiaci intézkedések támogatása	40,8	103%	102%
A társadalmi kirekesztődés elleni küzdelem a munkaerő- piacon való belépés elősegítésével	22,2	118%	103%
Az egész életen át tartó tanulás támogatása és az alkal- mazkodóképesség javítása	58,5	118%	105%
Az oktatási, szociális szolgáltatások és az egészségügyi ellátórendszer infrastruktúrájának fejlesztése	56,2	106%	105%
Technikai segítségnyújtás	9,6	153%	91%
Humánerőforrás-fejlesztés Operatív Program	187,3	113%	103%
Környezetvédelem prioritása	42,6	112%	111%
Közlekedési infrastruktúra fejlesztése: környezetkímélő közlekedési infrastruktúra fejlesztése; a közlekedési infra- struktúra elérhetőségét javító fejlesztések	64,2	106%	106%
Technikai segítségnyújtás	4,5	133%	95%
Környezetvédelmi és Infrastruktúra Operatív Program	111,2	109%	108%
A turisztikai potenciál erősítése	27,7	111%	109%
Térségi infrastruktúra és települési környezet fejlesztése	62	110%	105%
A régiók humán erőforrásának fejlesztése	17,5	110%	103%
Technikai segítségnyújtás	7,3	111%	99%
Regionális Fejlesztés Operatív Program	114,5	110%	105%

Forrás: a www.nfu.hu és a <https://kozadat.hu/kereso/forras/296044/avop.html> alapján a szerző szerkesztése

Az 1. táblázat adatai alapján megállapítható, hogy hazánkban a rendelkezésre álló pénzügyi keret országos szinten mérve felhasználták, tehát az abszorpció a fejlesztési periódusban országos szinten nézve megvalósult.

A 2007–2013-as fejlesztési periódus

A 2007-től kezdődő időszakra vonatkozó fejlesztési irányokat meghatározó EU-s szabályozási változások egyik fontos eleme volt, hogy a mezőgazdasági támogatások kikerültek a strukturális alapok közül, és külön eszköz, az Európai Mezőgazdasági és Vidékfejlesztési Alap biztosította a terület támogatását. A második fejlesztési periódusban jóval több operatív program született, aminek az egyik fő oka az az uniós szabály volt, hogy egy operatív programot csak egy alap finanszírozhatott. Az „egy program = egy alap” szabály alól kivételt jelentettek a közlekedési infrastruktúra és a környezetvédelem operatív programjai. Az előző időszakhoz képest szembevető változást hozott az is, hogy minden régiónak elkészült a saját fejlesztési programja. A fejlesztési periódus 15 operatív program köré szervezve valósult meg, a következők szerint.

A gazdaságfejlesztés prioritást a Gazdaságfejlesztési Operatív Program támogatta, fő célja a magyar gazdaság növekedésének elősegítése volt, a produktív szektor versenyképességének és a tartós növekedési tényezők erősítése révén. Fő beavatkozási területei között a K + F és az innováció támogatása a versenyképességért, a vállalkozások (kiemelten a kkv-k) komplex fejlesztése, valamint a modern üzleti környezet kialakulásának elősegítése és a pénzügyi eszközök kialakítása szerepeltek.

A társadalmi megújulás prioritást szolgáló két operatív program egyike a Társadalmi Megújulás Operatív Program (TÁMOP), amely a gazdaság növekedése által generált munkahelyek betöltéséhez szükséges munkaerő-kínálatot kívánta növelni és javítani, átfogó célja a munkavállalási korúak munkaerőpiaci aktivitásának növelése a humán erőforrás minőségének, foglalkoztathatóságának javításával. Fő beavatkozási területei a foglalkoztathatóság fejlesztése, a munkaerőpiacra való belépés ösztönzése, az alkalmazkodóképesség javítása, a minőségi oktatás és hozzáférés biztosítása mindenkinek, a felsőoktatás tartalmi és szervezeti fejlesztése a tudásalapú gazdaság kiépítése érdekében, a társadalmi befogadás, részvétel erősítése, valamint az egészségmegőrzés és az egészségügyi humán erőforrás fejlesztése volt. A társadalmi prioritást erősítő másik program a Társadalmi Infrastruktúra Operatív Program (TIOP) volt, amely a humán közszolgáltatások fizikai infrastrukturális feltételeinek fejlesztésével kívánt hozzájárulni a növekedéshez és a foglalkoztatás bővítéséhez. Magába foglalta az oktatás-képzés, az egészségügyi ellátások, a munkaerőpiaci és a szociális szolgáltatások, valamint a kulturális és közművelődési intézmények infrastruktúrájának fejlesztését. A program fókuszában az oktatási, az egészségügyi, valamint a munkaerőpiaci részvételt és a társadalmi befogadást támogató infrastruktúra fejlesztése állt.

A közlekedésfejlesztés prioritást a Közlekedés Operatív Program (KÖZOP) szolgálta, amelynek átfogó stratégiai céljai a versenyképesség támogatása és a környezeti fenntarthatóság javítása voltak. Fejlesztéseinek kiemelt célja az elérhetőség javítása a globális és regionális versenyképesség növelése, valamint a társadalmi-gazdasági és a területi kohézió erősítése érdekében voltak. A célok elérését az ország és a régióközpontok nemzetközi közúti, a nemzetközi vasúti és vízi úti, valamint a térségi elérhetőség javítása, a közlekedési módok összekapcsolása, a gazdasági központok intermodalitásának és közlekedési infrastruktúrájának fejlesztése, valamint a városi és az elővárosi közösségi közlekedés fejlesztése témakörökben kiírt pályázatok szolgálták.

A környezeti és energetikai fejlesztés prioritást a Környezet és Energia Operatív Program (KEOP) támogatta, amelynek alapvető célja Magyarország fenntartható fejlődésének elősegítése volt, megalapozva és elősegítve hazánk gazdasági versenyképességének erősödését és társadalmi jólétének növekedését. Célrendszer felölelte az élhető környezet megteremtését, fenntartását, az értékvédelmet és -megőrzést, valamint a megelőzés, a takarékoság és a hatékonyság területeit, a következő területek támogatásával: egészséges, tiszta települések, vizeink és természeti értékeink jó kezelése, a megújuló energiaforrás-felhasználás növelése, a hatékony energiafelhasználás, a fenntartható életmód és fogyasztás, valamint a projekt-előkészítések támogatása.

Az államreform prioritás két programjának egyike az Államreform Operatív Program, amely a közigazgatási és az igazságszolgáltatási ügyintézés minőségének növelésére, a kormányzás eredményességének javítására, továbbá a közigazgatási, a védelmi és az igazságszolgáltatási szervek, illetve a közigazgatási funkciót ellátó civil szervezetek, gazdasági önkormányzatok működésének hatékonyabbá tételére törekedett. Általános célja annak elérése volt, hogy növekedjen a közigazgatás teljesítménye, ezzel hozzájáruljon az ország társadalmi és gazdasági versenyképességének javításához, amit a folyamatok megújítása és a szervezetfejlesztés, az emberi erőforrás minőségének javítása, valamint a közép-magyarországi régióban megvalósuló fejlesztések támogattak. A másik program az Elektronikus Közigazgatás Operatív Program volt, amely a közigazgatás és az igazságszolgáltatás működésének, eljárásainak, folyamatainak és szolgáltatásainak az infokommunikációs technológiát kihasználó modernizációjára törekedett. A program fő célja az volt, hogy javuljon a közigazgatás teljesítménye, amit a közigazgatás és a közigazgatási szolgáltatások belső folyamatainak megújítása, a közigazgatási szolgáltatásokhoz történő hozzáférést támogató fejlesztések és kiemelt fejlesztések támogatásával kívánt megvalósítani.

A Végrehajtás Operatív Program (VOP) célja az volt, hogy biztosítsa a második fejlesztési periódusban a hatékony, eredményes, szabályszerű és átlátható megvalósítást, elősegítse a 2007–2013-as időszakban felhasználható források minél nagyobb mértékű abszorpcióját. Ennek keretében finanszírozták a támogatások felhasználásáért felelős központi és horizontális intézmények működtetését és fejlesztését, valamint a támogatások minőségi felhasználásához szükséges eszközzrendszert.

A területfejlesztés prioritás minden regionális operatív programot felölelt. A Dél-alföldi Operatív Program (DAOP) beavatkozási területei közé tartoztak a regionális gazdaságfejlesztés, a turisztikai célú fejlesztések, a közlekedési infrastruktúra fejlesztése, a humáninfrastruktúra-fejlesztések, valamint a térségfejlesztési akciók. A Dél-dunántúli Operatív Programot (DDOP) a városi térségek fejlesztésére alapozott versenyképes gazdaság megteremtése, a turisztikai potenciál erősítése, a humán közszolgáltatások fejlesztése, az integrált városfejlesztési akciók támogatása és az elérhetőség javítása és a környezetfejlesztés témakörökre építették fel. Az Észak-alföldi Operatív Programban (ÉAOP) szintén a regionális gazdaságfejlesztés, a turizmusfejlesztés, a közlekedésfejlesztés, a humán infrastruktúra fejlesztése, valamint a város- és a térségfejlesztés kapott szerepet. Az Észak-magyarországi Operatív Program elemei a versenyképes helyi gazdaság megteremtése, a turisztikai potenciál erősítése, a településfejlesztés, humán közösségi infrastruktúra, valamint a térségi közlekedés fejlesztése köré épültek. A Közép-dunántúli Operatív Programban (KDOP) a regionális gazdaságfejlesztés, a térségi infrastruktúra és a települési környezetfejlesztés, a fenntartható településfejlesztés, a környezeti és a közlekedési infrastruktúra fejlesztése, valamint a kohéziót segítő infrastrukturális fejlesztések kaptak szerepet. A Közép-magyarországi Operatív Program (KMOP) a tudásalapú gazdaság innováció és a vállalkozásorientált fejlesztésre, a versenyképesség keretfeltételeinek, a régió vonzerejének, a humán közszolgáltatások intézményrendszerének fejlesztésére és a települési területek megújítására építette fel a terveit, amíg a Nyugat-dunántúli Operatív Program (NYDOP) a regionális gazdaság, a turizmus, a város, a környezetvédelmi és a közlekedési infrastruktúra, valamint a helyi és a térségi közszolgáltatások fejlesztésének irányait határozta meg.

2. táblázat. A 2007–2013-as fejlesztési periódus pályázati adatai

	<i>Beérkezett pályázatok (ezer db)</i>	<i>Igényelt támogatás (Mrd Ft)</i>	<i>Kifizetett pályázatok (ezer db)</i>	<i>Kifizetett összeg (Mrd Ft)</i>
ÁROP	1,11	66,19	0,87	52,37
EKOP	0,26	192,01	0,13	132,67
GOP	42,84	1 738,72	26,07	993,01
KEOP	11,64	2 568,65	6,56	1 713,12
Közop	0,96	6 313,88	0,58	2 542,45
Támop	37,91	1 995,35	18,43	1 179,84
TIOP	3,74	844,74	2,40	644,04
VOP	0,08	121,77	0,08	119,86
ÉAOP	4,51	553,44	1,95	316,54
DAOP	4,18	491,09	1,72	241,99
DDOP	2,54	411,72	1,19	225,69
ÉMOP	5,26	550,26	2,21	290,25
KDOP	2,40	298,55	0,96	161,19
KMOP	14,05	843,82	7,65	461,94
NYDOP	2,11	251,66	1,00	147,68
Összes	133,59	17 241,83	71,81	9 222,63

Forrás: a www.palyazat.gov.hu/aktstat2013?lang=hu alapján a szerző szerkesztése

Ahogy a 2. táblázat adatai mutatják, a fejlesztési időszak igen aktív volt: a benyújtott és a támogatott projektek több mint felét két program, a GOP és a TÁMOP pályázatai tették ki. A forráselosztás kiegyensúlyozottabb képet mutat: az előzőek mellett jelentős források áramoltak a KÖZOP és a KEOP fejlesztési elképzeléseinek megvalósítására is. Az utólagos értékelések során megállapítást nyert, hogy Magyarország az EU-ban az elsők között tudta teljes mértékben lekötni a rendelkezésre álló uniós forráskeretet, amely jelentős gazdasági és társadalmi hatásokat vont maga után: növekedett a GDP, a fogyasztás, a beruházás és a foglalkoztatás, valamint javult az ország külső és belső stabilitása. A forrásfelhasználást elemző tanulmány rámutat arra, hogy uniós források nélkül a vizsgált időszakban hazánk GDP-je csökkent volna, és az ország nem került volna ki a túlzottdeficit-eljárás alól. Ennek ellenére Magyarország versenyképessége a vizsgált időszakban romlott, és a nemzetközi összehasonlításban magas egy főre jutó forrásallokáció ellenére nem sikerült lépést tartani a régió országaival.⁹

⁹ A magyarországi európai uniós források felhasználásának és hatásainak elemzése a 2007–2013-as programozási időszak vonatkozásában. Budapest, KPMG Tanácsadó Kft., 2017.

A 2014–2020-as fejlesztési periódus

A fejlesztési periódusban, a felmért szükségletek és a növekedési lehetőségek alapján, a 2014–2020-as tervezési ciklus átfogó nemzeti fejlesztési célja a fenntartható, magas hozzáadott értékű termelésre és a foglalkoztatás bővítésére épülő gazdasági növekedés lett. Ehhez öt nemzeti fejlesztési prioritás kapcsolódott, amelyek átfogták a fejlesztéspolitika egészét, beleértve a vidékfejlesztési célkitűzéseket is: a gazdasági szereplők versenyképességének javítása és a nemzetközi szerepvállalásuk fokozása, a foglalkoztatás növelése, az energia- és az erőforrás-hatékonyság növelése, a társadalmi felzárkózási és a népesedési kihívások kezelése, valamint a gazdasági növekedést segítő helyi és térségi fejlesztések megvalósítása. A fejlesztési periódus operatív programjai illeszkedtek az EU2020 stratégiához, amelynek alapvető célkitűzése az volt, hogy a válság utáni új világrendben az EU a világ legversenyképesebb gazdasági és politikai közösségévé váljon.

Az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program (EFOP) a társadalmi felzárkózási és a népesedési kihívások kezelése nemzeti prioritást valósítja meg a következő beavatkozási irányon keresztül: társadalmi felzárkózás, a család társadalmi szerepének megerősítése és a társadalmi összetartás erősítése, egészségfejlesztés és betegségmegelőzés, egészségügyi fejlesztések, a köznevelés minőségének fejlesztése, különös tekintettel a végzettség nélküli iskolaelhagyás csökkentésére, a munkaerőpiaci változásokhoz alkalmazkodni képes felsőfokú végzettséggel rendelkezők számának növelése, az utánpótlás mennyiségi és minőségi megerősítése a humán intézményekben dolgozók körében és a kutatás-fejlesztésben. Ezek mellett a lelki egészség és megújulás horizontális kezdeményezése is megjelent, amelynek célja a lelki egészség fejlesztése, a mentális betegségek megelőzése és ezáltal az életminőség javítása volt, így az több beavatkozási irányban is megjelent.

A Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program (GINOP) meghatározó beavatkozási irányvonalai öt fejlesztési prioritás köré csoportosíthatók: versenyképes IKT-szektor, fejlett digitális gazdaság, informatizált folyamatok a kkv-knál, digitális közösségi hozzáférés, új generációs és országos széles sávú hálózatok rendelkezésre állása, valamint nagy sávzélességű kapcsolathoz való hozzáférés biztosítása állami és önkormányzati intézményeknél. A fejlesztési prioritások területei a következők voltak: a kis- és középvállalkozások versenyképességének javítása, a kutatás és a technológiai fejlesztés és innováció, az infokommunikációs fejlesztések, az energia, a foglalkoztatás, a versenyképes munkaerő, a turizmus és a biztosított pénzügyi eszközök területei.

Az Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP) célzott beruházásokkal a fenntartható, magas hozzáadott értékű termelésre és a foglalkoztatás

bővítésére épülő gazdasági növekedést szolgálta közvetlen, illetve közvetett formában a következő területeken: a gazdasági szereplők versenyképességének javítása és a nemzetközi szerepvállalásuk fokozása, a közlekedési infrastruktúra fejlesztése, korszerűsítése; a foglalkoztatás növelése a közlekedési lehetőségek bővítésével és a földrajzi mobilitás növelésével; az energia- és az erőforrás-hatékonyság növelése a közösségi közlekedés és a környezetet kevésbé terhelő közlekedési módok erősítésével; a gazdasági növekedést segítő helyi és térségi fejlesztések megvalósítása a regionális, városi-elővárosi közlekedés korszerűsítésével.

A Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP) átfogó célja az volt, hogy a magas hozzáadott értékű termelésre és a foglalkoztatás bővülésére épülő gazdasági növekedés az emberi élet és a környezeti elemek – hosszú távú változásokat is figyelembe vevő – védelmével összhangban valósuljon meg. Fő prioritásai közé tartoztak a klímaváltozás hatásaihoz való alkalmazkodás, a települési vízellátás, szennyvízelvezetés és -tisztítás, -kezelés fejlesztése, a hulladékgazdálkodással és kármentesítéssel kapcsolatos fejlesztések köre, valamint a természet- és az élővilágvédelmi fejlesztések. A program valamennyi fejlesztése esetén kötelező horizontális céloknak kellett érvényesülniük, így a klímaváltozás kedvezőtlen hatásai megelőzésének és mérséklésének, az alkalmazkodóképesség javításának, az erőforrás-felhasználás hatékonysága fokozásának, a szennyezések és terhelések megelőzésének és mérséklésének, valamint az egészséges és fenntartható környezet biztosításának.

A Rászoruló Személyeket Támogató Operatív Program (RSZTOP) négy fő támogatási irányához tartozott az élelmiszersegély biztosítása szegény, gyermekes családok számára, az alapvető fogyasztási cikkek biztosítása szegény, gyermekes családok számára, az élelmiszersegély biztosítása hajléktalan személyek számára, valamint az élelmiszersegély biztosítása szociálisan rászoruló megváltozott munkaképességű, valamint rendkívül alacsony jövedelmű időskorú személyek számára.

A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program (TOP) elsődleges célja a térségi, decentralizált gazdaságfejlesztés, ezáltal a foglalkoztatás növelése, a munkavállaló lakosság helyben boldogulásának biztosítása volt. Főként az önkormányzatok fejlesztéseikhez biztosított forrásokat, az önkormányzatok gazdaságfejlesztési és az azzal összefüggő város- és településfejlesztési akcióit támogatta. A program fejlesztéspolitikai céljai, a fentiekkel és a bemutatott területi fejlesztési szükségletekkel összhangban, egyrészt a gazdaságélénkítéshez és a foglalkoztatási szint növeléséhez szükséges helyi feltételek biztosítása, másrészt a vállalkozásbarát és a népességmegtartó település-, kiemelten a városfejlesztés, az életminőség és a társadalmi összetartozás javításához szükséges helyi feltételek biztosítása voltak.

A Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program (VEKOP) fő célja az volt, hogy biztosítsa a közép-magyarországi régió fejlődését, gazdasági versenyképességének további növekedését, valamint a régión belüli fejlettségbeli különbségek csökkentését. Három fő stratégiai célja és az azokhoz tartozó fő beavatkozási irányok a következők: a regionális gazdasági teljesítmény észszerű és fenntartható növelése, a foglalkoztatás növelését segítő társadalmi környezet fejlesztése, a versenyképességet és a társadalmi együttműködést is szolgáló közösségi fejlesztések egy élhetőbb környezet kialakulása érdekében.

Magyarország Vidékfejlesztési Programjának (VP) súlyponti területei az ökoszisztémák állapotának helyreállítása, megőrzése és erősítése, az élelmiszer-ellátási lánc megszervezésének és a mezőgazdasági kockázatkezelésnek az előmozdítása, továbbá a társadalmi befogadás előmozdítása, a szegénység csökkentése és a gazdasági fejlődés támogatása volt a vidéki térségekben. A program prioritásai között szerepet kapott a tudásátadás és az innováció a mezőgazdaságban, az erdészetben és a vidéki térségekben, a mezőgazdasági ágazat versenyképessége és a fenntartható erdőgazdálkodás, az élelmiszer-ellátási lánc megszervezése, a mezőgazdasággal és az erdőgazdálkodással kapcsolatban álló ökoszisztémák állapotának helyreállítása, megőrzése és erősítése, az erőforrás-hatékonyság és az éghajlat-politika, valamint a társadalmi befogadás és a helyi fejlesztés a vidéki térségekben.

A Közigazgatás- és Köszolgáltatás-Fejlesztés Operatív Program (KÖFOP) célja egyrészt az állampolgárok és a vállalkozások adminisztratív terheinek csökkentése, ezzel a közigazgatási folyamatok optimalizálásának és elektronizálásának megvalósítása volt, másrészt a közszolgáltatásban a szolgáltatási szemlélet és az etikus működés megerősítése, ami a kompetenciákat nyújtó, az életpályamodellnek megfelelő emberierőforrásmenedzsment-rendszernek, a közigazgatási folyamatok átláthatóságának, valamint a közszolgáltatások települési szintű adatokat tartalmazó, integrált és ügyfélközpontú információs bázisának fejlesztéseit ölelte fel. Ennek megfelelően határozták meg a program két prioritási tengelyét is.

A Magyar Halgazdálkodási Operatív Program (MAHOP) fő célja, hasonlóan magyar halászat- és akvakultúra-fejlesztési stratégia irányaihoz, a fogyasztók minőségi haltermékekkel való ellátása és az ágazat, elsősorban a kkv-k fenntartható fejlődésének biztosítása volt, a természetes vizek halállományának növelése a biodiverzitás megóvása mellett, a környezet védelme, a vizek minőségének helyreállítása és megőrzése, továbbá a táj, valamint a levegő- és a talajminőség megőrzése. A magyar haltermelés hosszú távú fejlesztésének legfőbb célja a hagyományos, illetve az innovatív technológiákra épülő fenntartható, erőforrás-hatékony, versenyképes haltermelés növelése, egyben a káros környezeti hatások csökkentése.

3. táblázat. A 2014–2020-as fejlesztési periódus pályázati adatai

	<i>Beérkezett pályázatok (ezer db)</i>	<i>Igényelt támogatás (Mrd Ft)</i>	<i>Kifizetett pályázatok (ezer db)</i>	<i>Kifizetett összeg (Mrd Ft)</i>
EFOP	10,55	1 716,92	5,73	1 087,95
GINOP	51,16	4 489,77	29,02	2 795,88
GINOP Plusz	12,00	1 009,75	2,18	258,63
IKOP	0,17	3 089,10	0,14	2 177,35
KEHOP	3,04	1 988,72	1,65	1 291,86
KÖFOP	1,42	619,37	1,31	492,95
MAHOP	0,35	39,68	0,21	12,58
RSZTOP	0,01	41,34	0,01	51,50
TOP	14,40	2 301,04	10,20	1 630,35
TIOP Plusz	2,40	691,46	–	–
VEKOP	4,71	391,79	2,78	208,87
VP	355,93	4 388,68	217,70	784,17
Összes	456,14	20 767,62	270,91	10 792,10

Forrás: a www.palyazat.gov.hu/aktstat?lang=hu alapján a szerző szerkesztése

A 2014–2020-as fejlesztési periódus adatai jól szemléltetik, hogy egyre több szereplő érti és él a pályázatok adta lehetőségekkel. A 2007–2013-as periódus-hoz képest ebben az időszakban 3,5-szer több volt a benyújtott és támogatott projektek száma. A 3. táblázatban bemutatott adatok azt mutatják, hogy mint minden előző ciklusban, itt is maradt a gazdaság- és az infrastruktúra-fejlesztés dimenziók súlya, azonban a vidékfejlesztési programoknál kiemelkedően magas volt a pályázati hajlandóság.

A 2021–2027-es fejlesztési periódus

A 2021. január 1. és 2027. december 31. közötti fejlesztési időszakra vonatkozó partnerségi megállapodás rögzíti, hogy az Unió többéves pénzügyi keretéből a Magyarországra érkező kohéziós forrásokat milyen fejlesztésekre fordítja az ország. A partnerségi megállapodás az uniós pénzügyi alapok magyarországi felhasználásának keretdokumentuma, amely a 2021–2027-es költségvetési programozási időszakra meghatározott öt uniós szakpolitikai célkitűzéshez mérten (intelligens Európa, zöldebb, karbonszegény és ellenálló Európa, jobban összekapcsolt Európa, szociális Európa, a polgárokhoz közelebb álló Európa, valamint az igazságos átmenet) azonosítja be a Magyarország előtt álló kihívásokat, hogy ezekre válaszként meghatározza az ország fejlesztési prioritásait. A partnerségi megállapodás az előző fejlesztési periódusokhoz hasonlóan a forrásfelhasználásnak

csak a keretét adja meg, a fejlesztési irányok részleteit a hazai szaktárcák által készített ágazati, illetve területi operatív programok rögzítik.

A Digitális Megújulás Operatív Program Plusz keretében a versenyképesség horizontális dimenziójaként olyan működési környezet megteremtése a cél, amely együtt halad a kor, a technológia és a gazdasági-társadalmi igények fejlődésével. A gazdasági és a társadalmi versenyképesség megtartása és növelése érdekében Magyarország az e program keretében megvalósítandó fejlesztésekkel választ kíván adni az újonnan felmerülő globális, technológiai, biztonsági és fenntarthatósági kihívásokra. Emellett összekapcsolja az összes releváns szakpolitikát, megfelelő a digitális transzformáció korának és az adatgazdaság növekvő szerepének. A programnak négy prioritási tengelye van: az intelligensebb Magyarország, a *hi-tech* és zöld átállás, Magyarország „csatlakoztatva” és a digitális állampolgárság.

Az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program Plusz felöleli a leginkább rászoruló személyeket támogató intézkedéseket, és elsődleges célja a szociális felzárkóztatás. A program a szociálisabb Európa létrejöttének szakpolitikai célkitűzését támogatja. Öt humán szakterületre fókuszál: egészségügy, köznevelés, társadalmi felzárkózás, szociális, valamint család- és ifjúságpolitika, a kultúra és a sport területével kiegészítve. A program keretében fejlesztik az egészségügyi ellátórendszert, megteremtik a minőségi, korunk elvárásainak megfelelő oktatási feltételeket, a sérülékeny csoportok életminősége javítása érdekében megerősítik a szociális biztonságot, és továbbra is fontos szerepet kap a súlyos anyagi nélkülözésben élők támogatása. A program hozzájárul a társadalmi felzárkózási és a népesedési kihívások kezeléséhez, valamint a munka és a magánélet egyensúlyának megfelelőbb megteremtéséhez.

Az uniós prioritásokhoz kapcsolódva a Magyar Halgazdálkodási Operatív Program Plusz célja a természetes vizek halállományának növelése, a vízfolyások ökológiai állapotának és a víz minőségének javítása, valamint az ágazat helyzetéről pontos képet adni tudó adatgyűjtési és ellenőrzési rendszer továbbfejlesztése. Ezen túl támogatja annak az uniós prioritásnak az elérését is, amelynek célja a meglévő akvakultúrák termelő és halfeldolgozó vállalkozások fejlesztése, versenyképességük növelése, új termelői bázisok és feldolgozók létrehozása. Fontos szempont a munkakörülmények javítása és stabilitása, valamint a kutatás és a termelés közötti tudástranszfer támogatása, illetve a további tudományos ismeretek létrehozása a K + F projektek támogatásával. A hazai halgazdálkodás fő feladata a fogyasztók egészséges és biztonságos élelmiszerrel történő ellátása, emellett hozzájárul a vízi és a vizes élőhelyek fenntartásához és javításához, a vidéki munkahelyteremtéshez, a hagyományok megőrzéséhez, a rekreációs szolgáltatások nyújtásához, valamint a halfogyasztás növekedéséhez is. A magyar halgazdálkodás fejlesztésének és támogatásának kiemelt célja a mikro-, kis- és közép-

vállalkozások támogatása és a haltermelés és -feldolgozás versenyképességének és fenntarthatóságának az innováció és a digitalizáció révén történő növelése a környezetterhelés csökkentése mellett. Kiemelt szempont a klíma- és a környezetbarát halgazdálkodási módszerek támogatása, a körforgásos gazdálkodás elvén alapuló módszerek részarányának növelése, valamint a vízi és a vizes élőhelyek biodiverzitásának fenntartása és fejlesztése.

Az Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program Plusz a magyarországi kötöttpályás, közúti, kerékpárúti és kikötői beruházások legnagyobb uniós forrása lesz az évtizedben, amely három prioritási tengelyen tervez beavatkozásokat: a tiszta üzemű városi-elővárosi közlekedés erősítése, köztük városi elektromos buszok beszerzése, nagy forgalmú elővárosi vasútvonalak fejlesztése; a TEN-T vasúti és regionális intermodális közlekedés fejlesztése, benne a transzeurópai közlekedési hálózathoz tartozó vasútvonalak és kikötők; illetve a fenntarthatóbb és biztonságosabb közúti mobilitás részeként gyorsforgalmi és az 1–3 számjegyű főutak, valamint az EuroVelo kerékpárutak fejlesztései, közlekedésbiztonsági és egyéb beruházások.

A 21. században való sikeres megjelenés szükségessé teszi a magyar vállalkozások technológiaváltását, a digitalizációs és az innovációs képességeinek megerősítését, illetve a munkavállalók képzését a termelékenységük és a hozzáadott értékük növelése érdekében. A Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program Plusz célja ennek megfelelően a magyar vállalkozások támogatása, amellyel a vállalkozások technológiájukat, működésüket megújítva kedvezőbb pozíciót alakíthatnak ki a hazai és a nemzetközi piacokon, valamint előrelépnek a globális értékláncokban, mindezzel hozzájárulva a társadalom életszínvonalának növekedéséhez, a munkahelyek védelméhez, a foglalkoztatás bővüléséhez, Magyarország és az EU versenyképességéhez. A program prioritási tengelyei a vállalkozásfejlesztés, benne a kkv-k növekedésének és versenyképességének az előmozdítása, kutatás, fejlesztés és innováció, a fenntartható munkaerőpiac, az „ifjúsági garancia”, a felsőoktatás, a szakképzés, valamint a turizmus és az örökségvédelem területekre irányulnak.

A Terület- és Településfejlesztési Operatív Program Plusz Magyarország kevésbé fejlett régióinak (valamennyi megyéjének) és a fejlett régiójának számító Budapest területi alapú fejlesztéseit támogatja, kiemelt figyelmet fordítva a legkevesbé fejlett régiók és az elmaradott térségek fejlesztésére. A program a 2014–2020-as fejlesztési periódus tematikáját és integrált területi programokon keresztül megvalósuló modelljét folytatja, ennek megfelelően elsősorban helyi önkormányzati fejlesztéseket támogat. Fejlesztései kiterjednek a gazdaságélénkítés, a munkahelyteremtés és -bővítés, valamint a népességmegtartás és a családvédelem térségi és helyi feltételeinek biztosítására, így a helyi gazdaságfejlesztésre és foglalkoztatásra, a helyi turizmusra, a települési infrastruktúra,

a településüzemeltetés és a helyi közszolgáltatások fejlesztésére. A program prioritástengelyei a következők: versenyképes megye, klímabarát megye, területi humán fejlesztések, Budapest infrastrukturális, valamint Budapest humán fejlesztése.

A Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program Plusz sok újdonsággal bővült, figyelembe véve az átalakuló szabályozási környezetet és az erősödő zöldítési törekvéseket. A program tágabb mozgásteret teremt a beruházások jellegét és a megcélzott közönséget tekintve is. Az EU által meghatározott szakpolitikai célok közül elsősorban a zöldebb Európa célt fedi le a következő öt prioritás révén: vízgazdálkodás és katasztrófakockázat-csökkentés, körforgásos gazdasági rendszerek és fenntarthatóság, környezet- és természetvédelem, megújuló energiagazdaság, valamint a Méltányos Átmenetet Támogató Alap.

Összefoglalás, következtetések

Az elmúlt harminc év távlatából az irányvonalakat tekintve, a forrásfelhasználást megalapozó fejlesztési tervek, a konkrét beavatkozásokat meghatározó operatív programok alapján, azt tapasztaljuk, hogy azok fő irányai sok hasonlóságot mutatnak: mindegyikben központi szerepet kap a gazdaság, a humán erőforrás, a közlekedés, a területfejlesztés és az infrastrukturális fejlesztések köre. Az uniós alapelvekkel összhangban a tervekben egyre erősebben jelenik meg a kutatásfejlesztés, illetve a környezetvédelmi, klímavédelmi dimenzió is.

A támogatási rendszerek, az intézményi háttér kialakításával, az uniós forrásokkal és pályázatokkal kapcsolatos ismeretek bővülésével folyamatosan nő az országban a pályázati hajlandóság. A bemutatott adatok alapján megállapítható, hogy hazánkban eddig valamennyi fejlesztési ciklusban felhasználták a rendelkezésre álló pénzügyi keretet, tehát az abszorpció országos szinten nézve megvalósul, Magyarország abszorpciók képessége kiemelkedő. A sikeres abszorpció az uniós források lehívását jelenti, tehát azt, hogy az uniós pénzekből mennyire sikerült egy adott tagállamnak leszerződni. Ez az uniós forrásfelhasználás első, de nem a legfontosabb mutatója, így minden fejlesztési periódus lezártaival vizsgálni szükséges, hogy milyen tényleges társadalmi és gazdasági eredményeket generálnak e források. A fejlesztések az állami hatékonyság és a humán tőke, az infrastruktúra fejlesztésén, valamint a gazdaság- és a kutatásfejlesztés ösztönzésén keresztül járulhatnak hozzá hazánk versenyképességének hosszú távú növeléséhez. Ennek egyik alapját adhatják az uniós források, amelyekkel felelősen tervezve, azokat megfelelően koncentrálva lehet strukturális változást hozó hatásokat elérni.